

Pick, O.- Handl, V. (eds.): Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004. Úspěchy, problémy a perspektivy.
Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2004, 268 stran,
ISBN 80-86506-39-8

Jan Cívín a Hynek Tippelt

Česká republika je dnes integrována do euroatlantických politických, vojenských a hospodářských struktur. Hlavní cíl české zahraniční politiky vytýčený po pádu komunistického režimu tak byl splněn. Jednalo se však pouze o první krok hledání nové zahraničněpolitické identity Československa, resp. České republiky po změně geopolitické situace ve středo- a východoevropském areálu. Dříve než budou vytýčeny další cíle a úkoly české zahraniční politiky, je vhodné provést bilanci dosavadních úspěchů a neúspěchů. K takovému bilancování se rozhodli editoři sborníku *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004* Otto Pick a Vladimír Handl. Oslovili plejádu autorů, kteří svým odborným zaměřením pokrývají širokou paletu od etnologie, přes vojenství až po orientalistiku. Výsledkem je tematicky i metodologicky rozmanitý soubor analytických esejů.

Sborník je rozčleněn do sedmi tematických oddílů. V kapitole *Integrační a bezpečnostní politika* se Pavel Černoch zabývá vývojem české integrační politiky, Radek Khol vývojem české bezpečnostní politiky a Miroslav Nožina bojem České republiky s mezinárodně organizovanou kriminalitou. V kapitole *Politika sousedství* Vladimír Handl analyzuje vztah České republiky k sousedním státům, zejména k zemím tzv. visegrádské čtyřky. Vladimír Leška se koncentruje na česko-slovenské vztahy po rozpadu federace, Vladimír Handl na česko-německé a Miroslav Kunštát na česko-rakouské vztahy. V kapitole *Přístupy k dalším vybraným partnerům a regionům* Miloš Calda analyzuje česko-americké vztahy. Vladimír Votápek se věnuje české východní politice a Michal Reiman česko-ruským vztahům. Filip Tesař se zabývá vztahem České republiky k Balkánu, Jaroslav Bureš vztahem České republiky k Středomoří a k Blízkému východu. A Rudolf Fürst analyzuje česko-čínské vztahy. V kapitole *Hospodářská diplomacie* se Jan Hřích věnuje hospodářským aspektům české zahraniční politiky a Jaroslav Foltýn a Jan Hřích působení České republiky v mezinárodních organizacích s ekonomickým zaměřením. V kapitole *Globální rozměr české politiky* se Veronika Bílková koncentruje na působení České republiky v mezinárodních

organizacích. Petr Lebeda se zabývá souvislostmi mezi českou zahraniční politikou a procesem globalizace. Petr Jelínek se věnuje přístupu České republiky k tzv. rozvojovým zemím. V kapitole Lidská práva a česká a zahraniční politika se Tomáš Pštroš zabývá problematikou lidských práv v české zahraniční politice. A konečně v kapitole Pohled zvenčí Anneke Hudalla předkládá německý pohled na českou zahraniční politiku.

Výše zmínění autoři přistupují k analýze české zahraniční politiky většinou realisticky anebo behavioristicky. Realistický přístup vysvětluje zahraniční politiku státu skrze vliv vnějšího prostředí a pojímá ji jako víceméně racionální odpověď státu usilujícího o maximální akumulaci vlastní moci na výzvy mezinárodního systému. Behavioristický přístup naopak vysvětluje zahraniční politiku na základě vnitřních charakteristik státu. Všimá si buď povšechných charakteristik státu jako je velikost, hospodářská vyspělost či politický systém anebo určitých dílčích aktérů a faktorů, když zkoumá rozhodovací procesy, popřípadě kognitivní mapy tvůrců zahraniční politiky. Ve sborníku je ovšem přítomen i konstruktivistický pohled, podle něhož zahraniční politika není pouhým produktem státu a jeho identity, ale přímo činností, která stát a jeho identitu vytváří a udržuje. Identita je přitom založena na ohraničování vůči své rozdílnosti. Každý subjekt je tím, čím ostatní subjekty nejsou. Výsledkem ohraničování jsou pak dichotomie typu “já – někdo jiný”. “uvnitř – venku” či “domácí – zahraniční”, přičemž první pojem v dichotomii bývá obvykle nadřazován nad druhým.

Dichotomní optiku ve sborníku avizuje už jeho podtitul – *Úspěchy, problémy a perspektivy*. Úspěch, problém a perspektivu lze totiž označit za souřadnice prostoru, v jehož středu se Česká republika nachází. Centrální dichotomie, vertikální osa “úspěch – neúspěch” představuje škálu určenou jednotlivými úspěchy či neúspěchy zahraniční politiky. Konfigurace těchto dílčích aktů vyjadřuje hlavní aktuální cíl České republiky – její primární preferenci. Ve vztahu k této primární preferenci je tvořena konfigurace, respektive místo, v němž se nachází ohnisko pohledu autorů sborníku. Za úspěch české zahraniční politiky je prohlášena integrace do Evropy. Integrace do Evropy jako cíl však může být zkonkrétněna pouze v souvislosti aktuálního stavu geo- i vnitropolitické situace. Ani tato situace ale není čímsi objektivně daným, čímsi, o čem by nebylo pochyb. Souřadnice úspěchu je přitom vztažena k souřadnici “perspektiva” vyjadřující cíl, k němuž se zahraniční politika zaměřuje, a k další souřadnici “problém”.

Česká republika se dnes nachází v jakémsi optimu mezi výše zmíněnými souřadnicemi. Naše zahraniční politika totiž v posledních deseti letech zaznamenala řadu úspěchů i neúspěchů. Nebylo dosaženo zdaleka všech cílů a nebyly zdaleka vyřešeny ani všechny problémy. Po změně geopolitické situace se však České republice podařilo najít novou identitu, bez čehož by vytyčení

dalších cílů a úkolů zahraniční politiky nebylo možné. Takový je výsledek bilancování, o který se pokusili autoři sborníku *Zahraniční politika České republiky 1993 – 2004*. Pokus je to jistě záslužný, avšak bilancování mohlo být provedeno důkladněji, tzn. formou pokud možno vyčerpávajících případových studií a nikoliv pouze prostřednictvím spíše obecných analytických esejů. Zmiňovaná pestrost autorů, témat i teoreticko-metodologických přístupů je navíc na úkor tematické a teoretické sevřenosti.